

PROLETAREC

Slovensko Glasilo Jugoslovanske Socialistične Zveze

ŠTEV.—NO. 635.

CHICAGO, ILL., dne 13. novembra (November 13), 1919

LETO—VOL. XIV.

Upravništvo (Office) 3639 WEST 26th ST., CHICAGO, ILL.—Telephone. Lawndale 2407

OBLETNICA PREMIRJA.

Dne 11. novembra 1918 je prenehalo klanje na bojiščih Francije in Belgije. Podpisano je bilo premirje med zavezniki in Nemčijo in človeštvo se je oddahnilo. Vojna je končana! Kakor blisk se je razširila ta vest po vsem svetu. Ljudstvo je rajalo po ulicah velikih in malih mest, ker je bilo opojeno vsled vesti, da je končano štiriletno trpljenje, ki ga je povzročila vojna, kakoršne še ni videla zgodovina.

Dne 11. novembra 1919 smo obhajali prvo obletnico konca vojne. Praznovali so jo oficijelni krogi, ljudstvo pa je ostalo indiferentno. Mir, podpisan novembra 1918, še ni bil mir. Vse države so pričele z delom rekonstrukcije, mesto rekonstrukcije pa dobivamo kaos. Obljubovali so samoodločevanje podjarmljenim narodom, demokratično ligo narodov, razoroženje velikih armad, odpravo tajne diplomacije, več pravic in ugodnosti delavstvu na političnem in gospodarskem polju, mesto tega pa sili v ospredje imperializem in reakcija. Obljubovali so sistem, ki bo odpravil vojne, v resnici pa grade sistem, ki dela predpriprave za nove vojne.

Od vojne smo imeli eno korist: Porazene so bile tri največje avtokracije na svetu in zrušeni prestoli treh najmogočnejših monarhov. Imperialistični in kapitalistični sistem pa je ostal, v večini držav tak, kakor je bil.

V ogromnem teritoriju, ki je bil nekdanji ruski imperij, se vrši boj na življenje in smrt, ki ga vodita dva ekstrema, na eni strani skrajni radikalizem in na drugi strani skrajna reakcija. Oba ekstrema imata zaveznike. Vsi, ki žele Rusiji, da si sama določi pot za svojo bodočo usodo, so na strani tistih, ki se bore proti reakcionarnim generalom, ki hočejo v Rusiji ustaviti stari sistem caristične tiranije. Svetovni kapital in velik del diplomacije raznih držav pa podpira na vse mogoče načine stare krvnike ruskega naroda. V Rusiji pa ni več prostora za vlado carskih generalov, kar dokazuje složen nastop vseh ruskih demokratičnih frakcij in socialističnih strank za obrambo revolucije. Do pomladi bo morda sklenjen z rusko boljševiško vlado mir in potem se prične v državi notranji boj, ki bo po dosedanjih izkušnjah privedel ruski narod v resnično demokracijo. Poznejša zgodovina se bo nad vsemi elementi, ki so odgovorni za nesrečno usodo ruskega naroda, bridko maščevala. Carizem je že dobil svoj smrtni udarec.

Panslavisti imajo priliko opazovati slogo slovanških narodov. Čehi, Slovaki, Poljaki, Rusini in Ukrajinci so še vedno v konfliktih, dasiravno so oboro-

ženi spopadi nekoliko ponehali, na pritisk mirovne konference.

Naši apostoli, ki so med vojno tako svečano poudarjali: "Slovenci, Hrvati in Srbi so en narod", morajo danes spoznati, da še niso en narod, ampak imajo sedaj priliko ustvariti šele pogoje, da postanejo v bodočnosti en narod. Razmere v državi, ki so ji dali oficijelno ime SHS, in jo krstili za kraljevino, so po enoletnem miru vse prej, kakor razveseljive. Skoro vse nove države imajo težave, ene večje druge manjše. Toda Jugoslavija ima poleg vseh težav še to nesrečo, da se hoče umetno utrditi monarhistični sistem, da se pa to doseže, postavljajo na odgovorna mesta nesposobne birokrate.

Pisec teh vrstic je še med vojno večkrat izrekel mnenje, da bodo Slovenci postali daritveno jagnje za Jugoslavijo. Skoro polovico tega jagnjeta je darovanega Italiji za njene zasluge v boju za demokracijo in odpravo tajnih pogodb in tajne diplomacije!! Drevesce, ki lahko obrodi novo vojno, je torej zasajeno tudi ob meji naroda, ki je v dosedanji svetovni zgodovini tako malo znan, ki pa bo v bodočnosti delal državnikom starega kova še velike težave.

V Italiji prevladuje revolucionarno razpoloženje, ki ogrožava "red in mir" sedanje zedinjene Italije. Listi poročajo, da je tudi Rumunija pred pragom revolucije in kraljica je baje že pobegnila. Nezadovoljni elementi zahtevajo gospodarske reforme in republikansko formo vlade. Kdo pride v tem slučaju na pomoč rumunski veleposestniški aristokraciji? Morda pridejo Madjari povrniti uslugo?

Pred letom dni je prenehalo vojevanje na zapadni fronti, ob italijansko-avstrijski meji in v Bolgariji, toda mesto teh so nastala nova bojišča v Sibiriji, Mali Aziji, na Poljskem, v Ukrajini, v baltičkih provincah, na Ogrskem itd. Z vso silo pa je izbruhnil še en drug boj, ki je najvažnejši in iz katerega izvirajo direktno ali indirektno skoro vsi drugi sedanji oboroženi konflikti — razredni boj.

V dobi vojne je razredni boj ponehal, oziroma se je bil ublažil, da se je mogla energija vsega naroda obrniti proti sovražniku. Na vseh koncih in krajih so se oglasili dobri ljudje in pripovedovali, da je razredni boj stvar preteklosti, kajti v bodoče bodo kapitalisti in delavci mirno in sporazumno reševali svoje spore in živeli v prijateljskih odnosih. Take izjave so prihajale od ljudi na najvišjih vladnih mestih, kar je dokazovalo globoko neznanje o socialnih vprašanjih pri takih državniki. Na drugi

strani so prihajale izjave iz vrst socialističnih strank, da je premirje med delom in kapitalom le začasno, ki bo trajalo le toliko časa, dokler se ne porazi en sovražnik med sovražniki proletarijata in demokracije, nemški militarizem. Radikalnejši elementi sploh niso bili za premirje v razrednem boju, toda med ljudstvom niso imeli zaslonbe in tako njihov boj ni prišel mnogo v poštev. Glavni podporniki militarizma in autokracije so padli. Dinastije Romanov, Habsburgov in Hohenzollernov so zaključile svoja poglavja v svetovni zgodovini, proletarijat pa je z novo energijo pričel boj proti sistemu, katerega hočejo reakcionarji utrditi za vsako ceno. Mnogim kapitalističnim krogom je sedaj žal, da so padle tri dinastije, ki so bile odgovorne samo Bogu za svoja vladanja, in pripovedujejo, da narodi še niso zreli za samovlado.

Nad štiri leta so vladajoči obljubljali ljudstvu več pravic, večji delež pri produkciji, obljubovali so reforme, ki naj bi nagradile ljudstvo za trpljenje in žrtve, ki jih je doprinašalo v vojni. Vojna je bila končana, za rešitev svetovnih problemov pa si je lastila vso pravico diplomacija, z vsemi njenimi spletkami in starimi tradicijami. Ljudstvo je stavljalo svoje upe na predsednika Zedinjenih držav, katerega so množice po evropskih mestih navdušeno pozdravljale, ko je prišel v Evropo. V Wilsonu so videli glasnika demokratične misli, sovražnika imperialističnih nakan lisjaških diplomatov. Toda Wilson ni bil kos stari diplomaciji, ki je vzgojena v intrigah. Tudi se je bal nevarnosti boljševizma iz Rusije in je pričel popuščati in danes je pariška mirovna konferenca najbolj obsodeno telo med narodi vseh držav. Z mirom, ki ni mir, ni nihče zadovoljen.

Kapitalistični krogi hočejo izrabiti dobo rekonstrukcije za nagrabitev novih profitov. Za svoje investicije hočejo stabilizirati svoj sistem, kar za ljudstvo pomeni nadaljevanje izkoriščanja. Posledica je razredni boj v Angliji, Franciji, Zedinjenih državah in drugod, kakor še nikdar doslej. Naravna posledica vsake vojne je, da postane ljudstvo z vsem nezadovoljno in ker je bila zadnja vojna kolosalna, je tudi nezadovoljnost toliko večja. Val te epidemije, ki jo navadno kar od kraja imenujejo boljševizem, se je razširil po vsem svetu.

Z aretacijami, deportacijami, ječami, z zatrtjem svobode govora in tiska hočejo zdravniki na visokih mestih zadušiti epidemijo nezadovoljnosti. Nekateri finančniki in politiki v Ameriki gredo še dlje, pa priporočajo, naj se voditelje radikalnega gibanja pobesi ali postreli, druge pa deportira. Ruski carizem je to praktical dolgo časa. Deportiral je, obešal in streljal, zatrl vsako svobodo tiska, in kje je danes carizem? Ni ga več, politični zločinci v carističnem pomenu besede pa so danes na krmilu ruske države.

Na delavstvo prihajajo apeli, naj protežira ameriško konstitucijo, če si hoče ohraniti miren razvoj in svobodo. Ti apeli bi morali biti naslovljeni tudi na tiste, ki v veliki meri lastujejo bogastvo te republike. Ni dovolj, da se delavstvu dan za dnem pripoveduje o svetosti in nedotakljivosti privatne lastnine. Delavstvu v jeklarski industriji ni mogoče

dopovedati, da je sistem, ki jih vprega v delo po 12 ur dnevno vse dneve v letu pravičen zato, ker je to pravica lastnikov jeklarov. Delavstvo je spoznalo vrednost svojega dela in hoče, da bo imelo od tega dela tudi koristi, ne pa samo delo in bori zaslužek za neudobno vsakdanje življenje. Kongresna komisija, ki nikakor ni prijazna stavkujočemu delavstvu v jeklarski industriji, je v svojem poročilu podala izjavo glede preiskave vzrokov jeklarske stavke, da so delovna ure predolge in da so tudi jeklarske korporacije krive, da je prišlo do stavke, ne pa samo "rdečkarji".

Premogariji so s statistiko dokazali, da rovi ne obratujejo povprečno niti po šest ur na dan in zahteva za šesturni delavnik bi delavstvu v premogovnikih le pomogla do stalnejšega dela, sigurnejšega zaslužka, in če se tak delavnik uvede, se bo produkcija premoga mnogo zvišala in cene znižale. Ravnoteža pa ne marajo premogovniški operatorji, ker hočejo ohraniti sistem špekulacije, ki nosi največ dobička.

Premogarsko stavko je sedaj proglasila eksekutiva U.M.W. of A. za končano, ker je tako zahtevala zvezina vlada, oziroma sodišče, ki je izreklo, da je ta stavka nepostavna. Stavka v jeklarski industriji traja naprej in poleg te še vse polno manjših štrajkov po deželi. Sam. Gompers in eksekutiva A.F.L. se je izrekla proti politiki zvezine vlade v pogledu sedanjega industrijalnega boja, kar je zelo značilno za razmere ameriškega organiziranega delavstva. Gompers in njegovi pristaši so smatrani za najbolj konservativen delavski element, toda bili za izzvanj v boj na odprto polje, na eni strani od radikalnih elementov in na drugi strani od finančnih interesov. Kakšen bo konec teh bojev? Radikalci, ki hočejo nadradikalizirati vse, hočejo izrabiti sedanji industrijalni boj za propagando disorganiziranja obstoječih unij in industrije in s tem oslabiti sistem vladajočega razreda ter se končno polastiti vajeti vlade in vpeljati diktaturo proletarijata. Ta načrt se jim ne bo posrečil in bo živel le v domišljiji prenapetih fanatikov. Kljub mnogoštevilnim stavkam, ki trajajo ena za drugo od kar je podpisano premirje, je ameriški industrijalni sistem še daleč od desorganizacije. Tudi ni v interesu delavstva desorganizirati nekaj, kar bi delavstvo potrebovalo v svojo lastno korist.

Delavski voditelji ameriškega, ali boljše, Gompersovega kalibra gredo za tem, da si delavstvo pribori povišanje plač in znižanje delovnih ur. Tudi to ni prava taktika za ozdravljenje sedanjih socialnih razmer, kajti povišanju plač slede povišanja cen življenjskim potrebščinam. Kar je pri stvari še slabše je to, da so povišanja deležni le delavci v nekaterih izučenih strokah in po teh se ravna tudi cene življenjskim potrebščinam, medtem ko morajo milijoni drugih, neizučenih delavcev, delati za nizko plačo in njihov boj za obstanek je še bolj oteškočen.

Rekonstruirati družbo na pravo, pravično podlago je zmožen le socializem. V Ameriki je vedno močnejši element, ki stremi za tem, da postanejo naravna bogastva in prometna sredstva ljudska last.

Tudi v vrste organiziranega delavstva je že močno prodrta ta ideja in to je tisti strah, ki narekuje kapitalističnemu sistemu, naj vrši boj na življenje in smrt za svetost privatne lastnine. Kolo časa se ne more zavrteti nazaj. Lahko deportirajo, lahko zapirajo, tudi streljajo lahko, kar so v zadnjih industrijskih bojih ponovno izvajali, toda socialno vprašanje bo vendarle rešeno tako, kakor uči socializem. Vprašanje je le, po kateri poti pride ta rešitev; in kedar pride. Vse je odvisno od razmer. Z drastičnimi naredbami se bo pomagalo destruktivni taktiki superradikalcev in oviralo delo konstruktivnega socializma, ki je obstoječemu družabnemu redu nevarnejše, kakor skrajni radikalizem, kateremu tako rada sledi reakcija in tako podaljšuje življenje staremu režimu. Splošen kaos družbe je tukaj, toda ni tak, da bi se lahko kaka klika polastila vlade, kakor uče nekateri komunisti. Sistem, ki je v sedlu, je močan, ker je organiziran. Za ljudstvo je to nauk, da mora reorganizirati svoje sile, kajti le kot tako bo v starih korakih od uspeha do uspeha h končnemu cilju socializma. Potem pa pridejo drugi cilji, kajti končnega cilja v družabnem pomenu besede ni.

Evolucija ne pozna cilja, ampak gre po poti razvoja naprej — brez premirja. Fr. Ze.

Malomesčanstvo.

Četudi kontrolirajo kapitalisti vse meščanske stranke, je vendar vsaj v nekaterih dosti takih, ki smatrajo svoje stranke in njih voditelje za nasprotnike kapitalizma in so sami kapitalizmu sovražni.

Pojdite med ameriške malomesčane, pa jih poslušajte, kadar politizirajo. Človek ne ve, ali bi dejal, da so se v tem oziru Američani evropeizirali, ali so se Evropejci tukaj poamerikanili. Toda gotovo je, da postajajo vsi enaki. Vsi postanejo špisarji.

O politiki govore sicer večinoma le takrat, kadar so znanci lepo med sabo. Kajti v tej sladki deželi svobode je toliko strahopetnosti doma, da je v despotičnih državah gotovo ni več najti kakor tukaj.

Ako se pojavi v družbi ali pa le pri sosednji mizi neznan človek, tedaj gotovo utihne vsaka beseda o politiki, in gospodje gosti so takoj "samo biznismeni", ki zatrjujejo, da morajo živeti od vseh, kakor da bi mogli imeti zaradi tega tudi prepričanje vseh.

Ali če se čutijo brez nadzorstva, če ne slutijo v neznancih nobenega trustarskega ali podobnega špila, tedaj grme proti velekapitalizem, kakor da ima že vsak pripravljeno gorjačo z volilnih plakatov. Tedaj so od Rockefellerja, Garyja, Schwaba, pa do zadnjega milijonarja vsi same pijavke, in blagi purgarji le obžalujejo, da jih po zakonu ne morejo linčati.

Bil bi prizor za bogove, če bi se ravno v takem trenutku pokazal kakšen Gary ali sploh kateri izmed bogov po Mamonovi milosti na pragu. Kajti če ni ravno lep pogled na ljudi, ki se valjajo po trebih v prahu, bi bil vsaj zabaven. Junaki, izpremenjeni v zajce, dajejo vedno dosti šale. Ali dokler so med sabo, so junaki. Če žive v Ameriki res kakšni te-

roristi, niso mogli biti nikdar tako rradikalni, kakor znajo biti ujezeni purgarji.

Seveda je v stvari zopet mala sitnost. Ako so taki hudi špisarji slučajno porotniki, pa jim pride v roke človek, ki je le obtožen takozvanega terorizma, tedaj se jim zde še vsake vislice prešibke zanj.

Kljub temu so rradikalni, kadar imajo čašo ali buteljko pred sabo.

In mi jim celo verjamemo, da so radikalni tudi v duši, da sovražijo velekapitaliste in da bi jih z veseljem pokončali. Kadar zagrmí v volilni agitaciji agitator, da je treba zatreti te pijavke, se jim zažare obrazi, in če potem volijo takega gromovnika, so prepričani, da so volili protikapitalistično.

Kapitalizem ima v Ameriki svoje pionirje, svoje pristaše, svoje oprode, svoje zagovornike.

Kapitalizem ima v Ameriki tudi svoje nasprotnike, svoje sovražnike.

Če hočemo govoriti bolj natančno, moramo pravzaprav reči:

Kapitalisti imajo v Ameriki svoje nasprotnike in sovražnike.

To je namreč stara, ali marsikomu še pred kratkim neznana resnica, da ne dela velekapitalizem škode le delavstvu, amak vsem, ki ne pripadajo direktno njemu. In pogostoma škoduje srednjim slojem še veliko bolj kakor delavstvu.

Kapitalizem ne more uničiti delavstva. Če sovraži mnogokrat milijonar proletariat "iz vsega srca in iz vse duše svoje", če bi ga rajši tepel s škorpionom kakor z bičji, vendar ne more izpremeniti dejstva, da potrebuje delavstvo. Kajti le izkoriščanje delavstva mu more nositi ogromne obresti in pomnoževati kapital.

Srednjih slojev ne potrebuje kapitalizem. Oni so mu le na poti. Oni kvarijo njegov sistem in njega izpopolnitev. Njegovi interesi mu nikjer ne veleajo, da mora varovati srednje sloje in jih obraniti. Čimprej izginejo, temprej bo kapitalizem lepo zaokrožen.

Zato je kapitalizem absoluten nasprotnik srednjih slojev in gre naravnost za tem, da jih odpravi kot nadležno nepotrebno. Z organizacijo velikanških podjetniških družb jim izpodkopava tla pod nogami, z neizprosno, brezobzirno konkurenco jim ubija eksistenco.

To spoznava malomesčanstvo, četudi je njegovo spoznanje, dokaj megleno. In iz tega nejasnega instinkta se poraja njegovo sovraštvo do velekapitalistov, do pijavk, ki mu sesajo kri.

Ali se ima kapitalizem česa bati od takih sovražnikov?

Nikdar ni čutil strahu pred njimi. In prav je imel. Špisarji ne morejo nikoli postati resnično nevarni kapitalizmu. Celó če se organizirajo kot srednji stanovi, ostanejo brezmočni proti vladajočemu kapitalističnemu orjaku.

Izkušnja v Ameriki kaže to tako jasno kakor po vseh deželah, kjer se je malomesčanstvo spuščalo v boj z velekapitalom.

Amerika prihaja s tem eksperimentom že precej pozno. Ko se je začel v Evropi na podlagi moder-

ne tehnike razvijati kapitalizem kot gospodarski sistem, so se povsod rokodelci, srednji in mali trgovci, manjši kapitalisti postavljali na noge in žugali.

Niti v prvih začetkih se niso velekapitalisti ustrašili takega žuganja. Kajti pretilec se je tresel glas, in kljub vsej navidezni hrabrosti se je predobro opazala jokavost.

Maloobrtniki in vsi podobni stanovi so molili roke proti državi in jo prosili za zaščito in varstvo. Ker je bil med njimi veliko volilcev in so vlade potrebovale njihove glasove, so jim kazale prijazen obraz in se delale, kakor da jih hočejo resnično varovati.

Stisko srednjih slojev so znali imenitno izrabljati spretni demagogi, med katerimi je bil v Evropi eden najprebrisanejših dunajski dr. Lueger, nekoč majhen advokat brez posebnega pomena, pozneje pa župan glavnega mesta, nekdanj meščanski demokrat, tovariš odkritosrčnega demokrata Kronawetterja, pozneje antisemit, krščanski socialec in oproda popovstva.

Vsa Luegerjeva slava ni imela drugega temelja, kakor malomeščansko demagogijo. Tudi on je bil sovražnik kapitalistov. Boj proti "judovstvu", je bil po njegovih trditvah boj proti kapitalu, ki je baje ves židovski.

S to demagogijo se mu je posrečilo ustanoviti res veliko stranko na Dunaju in prisiliti vlado, da je delala z njim kompromise, prisiliti celo cesarja, da ga je potrdil za dunajskega župana.

Toda kakšen je bil njegov boj proti velekapitalu, ko je prišel do moči bi bil moral pokazati, kako ubije "židovskega" zmaja?

Občina, kakršna je dunajska, ima velike potrebe in mora naročiti marsikaj v velikih množinah. Krščansko socialni vojščaki so pričakovali, da se jim odpro vsi mestni viri, ko je njih lepi Karol postal župan.

Ali kar so dosegli, so bili dolgi nosovi. Kajti besede se lahko po mili volji cede iz ust, dejanja so pa odvisna od razmer. Tega tudi veliki Lueger ni mogel izpremeniti. Ko je občina gradila veliko plinaro, so maloobrtniki pričakovali veliko mastnega zaslužka; ali gospod župan je povedal njihovim deputaciji, da ne more naročiti vsakega metra cevi pri drugem mojstru, temveč da more tako delo izvršiti le velika tvrdka, ki je za to sposobna v vsakem oziru.

Tako je bilo pri prvem naročilu, in pri drugem, pri desetem, pri vsakem.

Gospodje kapitalisti so prav dobro razumeli, da je velika razlika med besedami in dejanji, pa so se le na tihem smehljali, kadar je mogočni Lueger na kakšnem shodu grmel in ropotal proti židovskim finančnikom. Na ples dunajskega mesta so prihajali vsi veliki dunajski židje s svojimi židovkami in so bili prav dobri prijatelji z velikim kristjanom Luegerjem.

Pri volitvah v najbolj židovskih okrajih so z lahkoto zmagovali Luegerjevi mameluki, zakaj židovski agitatorji so vneto agitirali za krščansko socialne, antisemitične kandidate.

V Ameriki se je protikapitalistična agitacija oglašala vdemokratični stranki. In ustanovila se je

progresivna stranka z naglašanim namenom, da se bo bojevala zoper truste in velike kapitaliste.

Kaj je nastalo iz vsega tega?

Progresivna stranka je skoraj neopaženo umrla. In demokratje? Love se, pa ne vedo, kje in česa naj bi se oprijeli. Radi bi si priborili ljubezen in zaupanje malomeščanskih slojev, a boje se zamere pri kapitalistih. Prvi imajo glasove, ali drugi imajo denar.

Tako ne pridejo ne do načela, ne do jasnega programa, ne do akcije. Svojim ljudem — izvzemši grafterje — niso mogli nič pomagati, kapitalizmu niso mogli škodovati. Tiči se ne upajo biti, miši ne marajo biti, pa so netopirji, nikomur v prid in k večjemu sami sebi v škodo.

Z besedami, z obljubami so prišli na vrhunc, ko je bilo treba pokazati dejanja, so telebnili z višave v brezno.

Don Kihot se je bojeval z mlino na veter; ameriški demokratje se bojujejo z vetrom samim. Uspeha ne morejo doseči v tem komičnem boju; ali kadar samo malo močneje zapiha, jih lahko izpodnese noge ter jih položi na tla.

Gibanje za enotno industrialno organizacijo.

Gibanje za enotno industrialno organizacijo "One big Union", ki se je pričelo pred nekaj časom v Canadi in je dobilo velikanski zamah ob pacifiku in zlasti med delavci v jeklarski industriji še predno je bil napovedan štrajk, je ameriške kapitaliste zelo oplašilo. Duh tega gibanja se opaža zadnje čase tudi v istočnih državah, kakor v New Yorku in Pennsylvaniji.

Iz Bulletin, ki ga izdaja eksekutiva "One big Union" v Edmontonu, Canadi, posnemamo članek, ki se glasi, kakor Marxov in Engelsov komunistični manifest, le da se nanaša članek na industrialni unionizem in preživelost strokovnih organizacij, mesto na splošno zgodovino človeške družbe in njenih družabnih oblik.

Članek se glasi:

"Pošast hodi po svetu — pošast industrialnega unionizma. Kapitalizem se vznemirja ob svoji lastni senci; čudežni odsev je ta senca njegovega lastnega razvoja. In lahko je v strahu, kajti pri tem so prizadeti interesi nekaterih.

Industrialni unionizem je največja inspiracija, ki je kedaj objela delavsko vojsko. V resnici je ta inspiracija nekakšno navdahnjenje, ne načrt, prirejen ali predložen potom kakega delavskega voditelja. V množice delavstva prihaja — ne do gotovih delavskih Mojzesov. Njegova poslanica, polna vzdihov njegovega sodobnega mučeništva, pravi delavstvu: "Noben Mojzes te ne popelje v obljubljeni deželo. Osvoboditev je tvoja, toda izvesti jo moraš sam."

Ta poslanica ni namenjena le nekaterim delavcem, temveč vsem. Glasnejše se glasi tistim, ki so

brez doma in strehe, tistim, ki so brez dela, brez volilnega glasu in brez boga. Čimbolj je delavec oropan vsega, kar človeka povzdiguje h kulturi in napredku, tem glasneje mu doni glas te poslanice. Najprvi so to poslanice razumeli od družbe prezirani in zasramovani "izmečki" sedanje družbe — hobotje, trampje in bumi; kajti le-ti so bili najbližji kraja, od koder je prihajal njen glas. Toda poslanica upanja za zaslužnjeni proletarijat je objela dušo vse velike delavske armade.

Ker prihaja od spodaj gor, in ne od zgoraj dol, so njena etika, njena morala in filozofija to, kar bi morda kdo imenoval "narobe svet". Toda to ni. Narobe svet je po delavskih načelih danes. Seveda ni nič takega v vsemirju, kar bi se lahko imenovalo dol ali gor, izvzemši relativno, in od spodaj gor filozofija industrijalnega unionizma je izražena najjasneje v besedi "revolucionarno". Industrijalni unionizem je to, kar pravi da je.

Dosedaj so bili mezdni delavci organizirani v strokovnih unijah. Strokovne unije ne dovoljujejo kapitalistom v unije, ker so le-ti njeni sovražniki; ali niti vsem delavcem ne dovolijo vanje: kajti delavci, ki jih je več, kakor jih rabijo gospodarji pri svojih strokovnih podjetjih, so istotako njeni sovražniki.

Z drugimi besedami: strokovna unija je organizacija tistih delavcev, ki so zaposleni v gotovi stroki ali poklicu, in cilj te vrste organizacije je, da odvrta število učencev v dotični stroki, da znižajo število delavcev v dotični stroki. Na ta način misli strokovna organizacija, da se izogne brezposelnosti v dotični stroki. To pa ima za posledico, da se sorazmerje vprašanja ostalega delavstva in njegove nezaposlenosti le povečava.

Blago ima svojo vrednost na svetovnem trgu v izmeni. Maslo, jajca, čevlji itd. postavljeno na trg, so blago. Električna sila je blago. Delavska sila je blago.

Zakon zaloge blaga in zahteve po njem, pravi, da kadar zaloga gotovega blaga presega njene zahteve, cena dotičnemu blagu pada. In naobratno: kadar je povpraševanje večje od zaloge blaga, cene dotičnemu blagu raste.

Ker strokovne unije odvrta s svojimi dogovori z gospodarji učenje v stroki, znižajo na ta način količino blaga, to je delovno silo, in tako zvišajo cene delu. Odtod visoke plače unijskih delavcev in visoki prispevki unijskih članov in omejitve učenja v stroki. Čisto po kapitalističnem načinu.

Toda strokovne organizacije, kakor smo že omenili, povečavajo delovno zalogo — sile, ki so obrnjene vsled omejitve učenja v strokah v druge smeri, in na ta način postavljajo ostalo zalogo delovne sile na manj ugodno stališče. Od tod nizke cene med strokovno neizurjenimi in neorganiziranimi delavci.

Strokovne unije na ta način zadajajo proletarijatu udarce in mu jemljejo korajžo. Kakorkoli so bile strokovne unije v svoji dobi potrebne, so sedaj absolutno uničevalne, ker so med delavskim razredom izvir razdiranja solidarnosti.

Priznanje strokovnih unij od strani gospodarjev, "unijski znak", "strokovni sporazumi", "odbori za razne dogovore in druga sredstva za slogo", so vsaka zase in vse skupaj svete alianse med strokovnimi unijami in delavski razred le še bolj zaslužujejo.

Strokovne unije so dobra reč za strokovno izurjene delavce, in če je bilo večje število izurjenih delavcev, kot jih je bilo v strokovnih podjetjih "do mrtve točke" potrebno, bi te unije še vedno obstajale, ker si iščejo posamezniki odpomoči izven te "mrtve točke", pa jemljejo druga dela.

Toda gospodarski razvoj je uničil stroke in znižal skoraj vse delavce do "mrtve točke". Vsi delavci so dali dovolj. Živeli so v mizeriji, da spoznajo svojo identičnost in svoje skupne interese. Nihče se ne more povzdigniti več nad drugega, izvzemši če se povzdignejo vsi skupaj. To povzdignjenje je postalo razredna zadeva. Nova doba ima nove bolezni, in zato je treba novih zdravil.

Pravica ni nikdar ekzistirala in brez pomoči in brez sile tudi nikdar ne bo.

Ekzistenca je vedno porajajoč boj, in slabiči so potisnjeni ob steno. Ne tisti, ki jih je manj, gredo k steni, ampak tisti, ki so slabi.

Kapitalistov je malo, delavcev je mnogo. Vzlic temu niso kapitalisti tisti, ki so potisnjeni k steni, temveč delavci. Pravzaprav so že ob steni.

Zakaj je nekaj silnih in močnih, mnogo pa slabih?

Zakaj more otrok voditi slona?

"Slon", to je delavstvo, ima v obeh rokah moč, toda manjka mu kooperacija — in pred vsem znanja za to.

Roke in možgani!

V skoraj neverjetni proporciji ima delavstvo več moči v rokah, kakor pa v možganih.

Največja sila na svetu je sila produkcije; toda to samo na sebi ne reže ledine; izvzemši, če ta sila preneha z delovanjem, če preneha s produkcijo.

Delo ima v obeh rokah svojo silo; več jo ima kakor katerakoli druga sila, ki se da obvladati in je kdaj ekzistirala.

Kaj je gora?

Ali jo niso delavske roke prevrtale?

Kaj je morje?

Ali niso delavske roke ustvarile plovbe, velikanske parnike iz jekla in železa, s katerimi ga preplovejo z lahkoto? Delo se smeje razburkanim valovom morja!

In Niagara?

Ali ni delavstvo že zmanjšalo njeno veličastno bučanje? Eno stotinko tega mogočnega bobnenja je delavstvo vpreglo kakor slona, da služi potrebam družbe. Z velikanskim zamahom in bobnenjem prihaja grozeče kakor rjoveč lev proti prepadu v spodnjo strugo, da splahne svoj tok v globini, kakor pred davnilno; toda delo je z umetno roko in nežnostjo napolnilo silo toka na mline, in dokler pride sedaj poslednji pad vode v spodnjo strugo, so se sile padca pri lovenju njegovih moči tako zdrobile, da pride doli pohlevno kakor jagnje.

Kaj naj bi bilo tisto, česar bi bilo delu nemogoče izvršiti?

Ničesar!

Kaj je mogoče ustvariti brez dela?

Ničesar!

Kaj je delo?

Sila je, ki jo ima delavski razred.

Kaj naj pomeni ta sila?

To, da človeška družba nemore izhajati brez nje.

Kakšna sila more ekzistirati brez dela?

Nobena sila, ki ustvarja z voljo.

Kaj lahko nastane, če delo preneha z delovanjem svoje sile, če neha producirati?

Kapitalisti, duhovniki vseh ver na svetu, politiki, časniki, hlapci, profesionalni in neprofesionalni pretepači, ječarji, in vsi ki izkoriščajo in pijejo delavstvu kri, bi umrli od lakote. Kakor Samson v templju, so delavske roke, ki lahko porušijo stebre družbe, ki podpirajo njeno stavbo, da se leta poruši v prah.

Novi unionizem pravi delavskemu razredu, izmučenemu vsled dolge in mučne poti: sklonjen in ponižan kakor si, zasramovan in preziran kakor si; tvoje žene, matere in sestre gnane v življenje sramote in obupa; tvoji otroci izročeni življenju hiranja in gladi, — ti držiš v svojih rokah silo, ki lahko osvodi ne le tebe, tvoje matere, žene, sestre in otroke, temveč vse človeštvo. Svet leži v prepadu tvoje zanamjene, crne in žuljave desne roke. Izpasi ga!

—č.

Česko delavsko združništvo.

Prej nedavnim je bil v Pragi velik zbor českých združnih organizacij, katerim pripada sedaj, v dobi socializacije, pričete v mnogih deželah, povečana važnost. Praško socialistično "Pravo Lidu" je ob tej priliki objavilo sledeči članek:

V Pragi so se vršila posvetovanja delavskih združnikov. Petek je bil posvečen konferenci Češkoslovskega združnega sveta, včeraj pa je bil občni zbor. Velenakupne družbe konsumnih zadrug, velikega samopočnega podjetja, katerega centrala zaposluje čez dvesto uradnikov in uslužbencev in katere promet bo letos iznašal najmanjše četrtiljarde kron.

V Smetanovi dvorani je bil plenarni zbor rednega kongresa Centralne zveze češkoslovskega združnega sveta, na katerem se je razpravljalo razun o poročilih tudi o nalogah delavskega združnega gibanja pri socializaciji in pri agrarni reformi, poleg tega pa še o ustanovitvi tarifne komisije, ki naj po vzajemnem sporazumu uredi odnošaje med upravo združini podjetij in njih uslužbenci.

Naši združniki se s ponosom ozirajo na delo, ki je bilo izvršeno v manj kakor desetih letih. Njeni uspehi so v prvi vrsti zmaga delavskega idealizma, ki ni bil omadeževan niti v dobi moralnega padea ljudstva zlasti v trgovskih krogih. Za sto milijonov kron blaga je šlo v teh letih skozi roke naših združnih delavcev, in vendar lahko izjavlja zboru

predloženo poročilo, kot priprosto in samo ob sebi umljivo dejstvo, da se ni tekom vsega trajanja vojne, torej v letih blazne gonje po mamonu, primeril v delavskih združnih podjetjih ne en slučaj poverbe in ne enkrat niso bile združne organizacije zasledovane zaradi prestopkov zakona o oduštvu.

Za sto milijonov kron blaga se je članom delavskih združnih organizacij prodalo z izključitvijo prekupniškega dobička in brez odiranja.

Toda bolj kakor ta retrospektiva privlači našo pozornost nadaljnji razvoj delavskih združnih organizacij v naši republici. Kakšne naloge in kakšen vpliv pripade v bodočem razvoju gospodarskih in socialnih razmer naše države tej organizaciji, ki predstavlja v tako jasnih dejanjih idealizem češkoslovskega delavstva, postavljen v službo produktivne in prehranjevalne organizacije?

Po svetovni vojni preživlja vse svetovno gospodarsko življenje periodo nezaslišane zmede in eksperimentov. Socialisti smo znali vedno priznavati, da si vporičo mnogih gospodarskih prikazni naše dobe ne vemo sveta in iščemo šele potom da jih proniknemo. Officialni narodno gospodarski veđi, gradeči na podlagi kapitalističnega sistema, se godi pri tem pač še slabše. Vsi njeni pojmi in vse njene teorije so prevržene ali omajane. Kapitalistično uredbo družbe je smatrala za trdno, neporušljivo skalo in je mislila, da gradi na črvstem temelju, pa vidi sedaj, da je bil to le hrib iz peska, ki se je po svetovni vojni sesul. Medtem ko iščejo socialisti za družbo sredstev ohranitve po poti socializacije, stoje narodni gospodarji starega sveta brezmočni in pobiti na podrtinah svoje vede, in le šarlatani izmed njihovih vrst se delajo, kakor bi hoteli reči, da se pravzaprav nič ni zgodilo in da bo kmalu zopet vse v starih tirih.

Socializem pripada danes pri obnovitvi družbe vodilna in odlična vloga. Naj se izrača stremljenje po obnovitvi v revolucionarnih preobratih ali v postopnem mirnem in potrpežljivem delu, naj kažejo razmere v tej ali oni državi ali gospodarski skupini socializmu tako ali enako pot, povsod bo igrala socialistično izšolani delavski razred vodilno vlogo, poslužujoč se svojih dosedanjih izkušenj in organizacijskih priprav.

Češkoslovska socialistična gibanje ima tri sijajno organizirane armade. Imamo polmiljonsko politično organizacijo, strakovno organizacijo, ki šteje na stotisoče članov, in ogromno konsumno in produktivno organizacijo, katere niti drže do milijonov proletarskih eksistene. Naše združno gibanje je že podalo sijajen dokaz, da je mogoča organizacija produkcije brez kapitalističnih individualitet, brez "močnih posameznikov", da je znanstvena laž meščanskih narodnih gospodarjev, če govore o privatnem dobičarskem kapitalistov kot o neizogibnem delu produktivnega procesa. Toda večjo ceno kot ta dokaz ima združno gibanje v tem, da nam je vzgojilo v narodu iz delavskih vrst na stotine izkušenih, poštenih in idealno navdahnjenih organizatorjev produkcije in distribucije.

Niti strokovno, niti politično gibanje ni imelo take možnosti in ne more imeti te neprecenljive zasluge. Cela desetletja smo bili tako zaposleni z drobnim organizacijskim in agitacijskim delom, s političnimi in mezdnimi boji, da nam ni preostajalo časa za vzgojo delavstva za njegove bodoče naloge v socialistični organizaciji produkcije.

Tudi s tem nismo računali, da bomo tako, kmalu stali pred problemi praktičnega reševanja socializacije. Našim združnim delavcem pripada zato v prihodnjem času velika in odgovorna naloga. Od začetka svoje delavnosti so bili pionirji socializacije v praksi. Danes bo na njih ležeče, da postavijo svoje bogate izkušnje v službo vsega delavskega gibanja, pa naj gre za socializacijo industrijalnih podjetij, ali za agrarno reformo z združnim gospodarstvom na razleščenih veleposestvih. S tem je pa tudi rečeno, da mora biti razmerje med združnim gibanjem, pa med politično stranko in strokovno organizacijo razredno zavednega proletariata tudi nadalje razmerje radostnega in zaupnega sodelovanja, v zavesti, da gremo vsi za enim ciljem.

Prav pol stoletja je sedaj, odkar se je žalostnem bankrotu zgrudil Chleboradov združni eksperiment, od katerega se je delavstvu obljubljalo izveščanje.

Od tega časa je češkoslovensko delavstvo preživelo trdo šolo boja s kapitalizmom in se je naučilo verjeti le v lastno silo. Pred štiridesetimi leti si je ustanovilo samostojno stranko, pred dvajsetimi leti je položilo temelj svoji strokovni organizaciji, in potem šele je bila položena podlaga za današnjo ogromno združno organizacijo, ki je preživela pravkar leto nezaslišanega razvoja sredi besnega boja kapitalistične buržvazije proti samopomočnim naprom delavstva.

Delavec, idealizem je danes edina moralna sila v človeški družbi. On ne pogine v morju korupcije, profitarstva in oderušva. On reši ljudstvo iz moralne in materialne bede povojne dobe, dvigajoč se z revolucionarnega duha socialističnega proletariata in poslužujoč se uspešno vseh treh sestavin delavskega gibanja, ne da bi iskal edinozveličavnost v kakršnem-koli enostranskem političnem, strokovnem ali združnem doktrinarstvu, ampak v harmonični rabi vseh moči in bojnih sredstev proletariata.

General Judenič je zopet pričel prodirati proti Petrogradu. Danes beg, jutri prodiranje in tako gre ta igra s Petrogradom naprej teden za tednom.

V Dorpatu, Estonija, se je pričela druga konferenca baltičskih držav, ki ima namen uglasiti pota za sklenitev premirja z boljševisko Rusijo. Estonija, Letška in Litvinska so zastopane uradno na tej konferenci. Finska, Ukrajina in Poljska so zastopane poluradno. Konferenca prične zborovati skupno z zastopniki sovjetske vlade 17. novembra, ako bo prišlo med baltičskimi državami samimi preje do kompromisa.

Amerikanizem in grabeštvo

V teku vojne je vlada Zedinjenih držav napela vse sile, da pridobi tujezemce za amerikanizem. Čutila je, da niso vsi z njo, a jih je potrebovala radi narodnega edinstva, ki je bilo nujno, če je hotela, da si zasigura zmago nad avtokracijo. Nauk, ki je zadel vlado tako nenadoma, je bil od velike važnosti za vse sloje v deželi, toda posebno važen je bil za delavski razred. Ali ne bi mogel ostati ta nauk v praksi tudi v mirnem času?

Takrat so se prirejale velikanske parade, obdržavala so se predavanja in žegnanja ni bilo ne konca ne kraja. Godbe so igrale, vojaki so marširali in iz vseh kotov so se slišali glasovi patriotičnih pesmi, ki so bile zložene nalašč za ta čas. Izgledalo je, kakor da je ves narod ena družina, objemajoča se in spoštljivo kloneč pred velikanskim narodnim templjem, ki je bil zgrajen v naglici in prevlečen z dražestnimi prepogami. To je bilo v vojni.

Ko je bila vojna končana, so vse te preproge padle narazen in prava slika amerikanizma se je pokazala v vsi svoji nagoti. Slika je ta, ki nam je bila znana iz predvojnih časov. Kaj vidimo? Tisto, kar naj bi pomenilo — kakor so pripovedovali v vojnem času — amerikanizem, ni bil duh prvih velikih Amerikancev-revolucionarcev, ki so vodili boj za ameriško neodvisnost, temveč duh je bil Garyja, Morgana, Rockefellerja in njim podobnih. Taka je bila usoda časa, pa se ni smelo razglašati stvari drugače.

Toda v ozadju za temi ceremonijami in nakičjem, je vendar prebival duh prvih Amerikancev iz 1776. Živel je tajno v dušah ameriškega proletariata. V Ameriko je prišlo mnogo naseljencev, ki so v potu svojega dela obogatili deželo in jo ovekovečili. Delali so od zore do mraka in čestokrat pozno v noč, da so preživeli sebe in svojece, da so dali svojim otrokom boljše izobrazbo, kakor so jo imeli sami. Mnogokrat so prezebali in čestokrat tudi stradali. In Amerika je sedaj v sijaju. To so bili vedno in so še danes pravi Amerikanci.

Na drugi strani so ljudje Garyjevega razreda. Gary na primer je dobil vso naobrazbo na srebrnem krožniku. Ni mu bilo treba iti z devetim letom v umazano tovarno. Vse življenske ugodnosti je dobil v zibeljki. Ko je odrasel, je z legalnimi sredstvi in delom tisočerih delavcev nagraabil ogromno bogastvo. Danes je predsednik jeklarskega trusta in načelnik železnice, bank in drugih vplivnih zavodov in interesov. Sila je, ki goni mladoletne otroke v tovarne, kakor hitro dovoli zakon. V svoji pesti drži usodo tisočerih delavcev. Tako moč ne bi smel imeti danes noben posameznik. Brezdvomno si Gary domišlja, da je najboljši Amerikanec; istotako misli nemški kajzer, da je najboljši in največji Nемец. Tudi ruski car si je domišljal, da je najboljši Rus pod solnce. Denar in moč sta pri kronanih in nekronanih avtokratih največji ideal na svetu. Človeško življenje in človeška sreča so jim stvari, ki se lahko vsak čas izdampajo na smetišče.

Ideal delavstva ni denar in moč, ki naj se zlorablja. Delavski ideal gre za splošnimi interesi, za splošnim blagostanjem vseh, ki delajo in ustvarjajo. Vprašanje narodnosti pri tem ne pride v poštev. Te stvari se razlagajo same po sebi brez vseh ceremonij in brez vsakega patriotičnega pompa. Koliko pride pri delavstvu v poštev denar, se govori o njem le kot sredstvu za izboljšanje življenjskih razmer, ne pa kot cilju.

V jeklarski industriji je štrajk. Petinsedemdeset odstotkov štrajkarjev je inozemcev in njim gre v kredit, da je načelo jeklarskega štrajka pravilno zapopadeno, in da to načelo tako lojalno podpirajo. Štrajk za skrajšanje delovnih ur in za povišanje plače, je v jedru ameriško. Kajti to pomeni, da bodo imeli državljani več časa za izobrazbo in ob enem več sredstev za življenje svojih družin. Ker je Garyjev ideal grabeštvo, še dolgo ni rečeno, da je to tudi ideal delavstva. Namen delavstva ni grabeštvo, temveč dostojno življenje. Ali imajo na ta amerikanizem Gary in njemu podobni monopoli?

Grabeštvo in amerikanizem v očeh delavstva še dolgo ni enoinisto. —č.

ŠVICARSKA SOCIALISTIČNA STRANKA IN TRETJA INTERNACIONALA.

Članstvo švicarske socialistične stranke, — stranke, ki je bila poznana med vsemi narodi kot najradikalnejša, je imela pred kratkem volitve glede priključenja k moskovski ali tretji Internacionali. Glasovalo je 8,280 članov za priključenje in 13,975 proti priključenju.

Švicarska socialistična stranka šteje nekaj nad 55,000 aktivnih članov. Od teh se je udeležilo volitev 22,255, to je proporcionalno več, kakor se je udeležilo kedaj volitev pri ameriški socialistični stranki, ko je štela 100,000 članov.

Zanimivo pri tem je to, da se je stranka dežele, v kateri so bili in so še najradikalnejši socialistični elementi, izrekla proti moskovski Internacionali.

Pet kantonov (okrajev) je glasovalo za pridruženje k tretji Internacionali, in petnajst kantonov je glasovalo proti pridruženju; 119 krajevnih organizacij za — 263 proti.

V tako dovršenem industrijalnem centru kakor je na primer Winterthur, so glasovali člani proti pridruženju. Istotako so glasovali proti pridruženju vsi voditelji. Ne le Greulich, oče švicarskega socialističnega gibanja, in Lang, so glasovali z večino, marveč splošno znani "boljševiki" kot je Gswind in Studer in celo Grimm, osebni prijatelj Lenina in Radeka, urednik Berner Wachte, glasila "levega krila", iniciator in predsednik Kienthalske in Zimmerwaldske konference in tajnik mednarodnega odbora, ki so ga te konference izvolile.

Glasovanje seveda ne pomeni, da so za drugo Internacionalo. Oni so za tretjo Internacionalo, ampak ne z dekretom iz Moskve. Oni žele sodelovati z vsemi tistimi socialističnimi strankami, ki so bile proti socialpatriotizmu in za nekompromisni razred-

ni boj ter revolucionarne metode. Z drugimi besedami, oni so za kompromis socialistov, ki so ostali zvesti načelom mednarodnega socializma.

Japonsko, nov svetovni faktor.

Izmed vseh držav, ki so bile zapletene v svetovno vojno, ima nedvomno Japonska največji materialni dobiček, procvit trgovine in najlepše izglede za bodočnost. Njegove vojne izgube so bile nazpatne in skoraj vsa sila naroda se je lahko porabila za ustvarjanje novih zakladov, za katere je bilo tekom vojne povsod dovolj trga.

Najbolje nas o tem prepriča poročilo japonskega nacionalnega ekonomista, ki opisuje sedanje gospodarsko stanje dežele.

Državni proračun za leto 1919-20 (upravno leto se pričinja s 1. aprilom) izkazuje prebitek dohodkov v višini 137,281,358 jenov. (Ejn jen je 2.80 frankov). Glavni gospodarski pridelek je riž, katerega žetev je bila tekom vojnih let vseskozi dobra.

Zunanja trgovina Japonske je bile do izbruha vojne vedno pasivna. Uvoz je vedno presegal izvoz. Ta situacija se je že tekom leta 1914 izpremenila v taki meri, da je izvoz dosegel 176 milijonov jenov prebitka. Leta 1917 je znašak ta prebitek že 568 milijonov jenov, leta 1918 pa čez 300 milijonov. Tekom vojnih let je v industrijo investiralo čez 5 milijard jenov.

V dobi, ko so evropske države uvedle razne omejitve uvoza in izvoza, je pustilo Japonsko svoji trgovini popolno prostost in niti ena prepoved izvoza ni bila izdana. Prepoved izvoza gotovih izdelkov iz Evrope je povzročil veliko pomanjkanje blaga na vzhodno azijskih trgih, ki so se naravno, da izravna, to prikazen, obračali na Japonsko. Vrh tega je postalo Japonsko, hvala številu njegovih pomorskih transportnih sredstev, važna transitna točka v vzhodni Aziji. Japonska država je s pomočjo japonskih bank podpirala izvozno akcijo, kolikor je le mogla.

Da je aktivni prebitek iz leta 1917 prihodnjega leta tako padel, se razlaga s tem, da niso azijski trgovci koncem leta 1918 oddajali vseh svojih naročil več na Japonsko, ampak so pričakovali tudi ponudbe iz Evrope, zato ker je mnogo japonskih izdelkov vsled hitrega razvoja japonske industrije izpod vrednosti evropskega blaga in poleg tega je leta 1917 odpadel skoraj ves ruski trg, na katerem je začelo Japonsko tekom vojne igrati znatno vlogo.

Izmed industrijalnih produktov zavzema najvažnejše mesto bombažno blago, ker ni mogla Anglija od začetka vojne niti izdaleč zalagati vzhodno azijskih trgov, tako da je šlo japonsko bombažno blago skoraj izključno na Kitajsko, v angleško in holandsko Indijo in na Filipine. Poleg tega se je za vojaške potrebe izvozila ogromna množina "habutaja" (tkanine iz bele svile). Zaradi pomanjkanja evropskega blaga je cvetela produkcija papirja vsake vrste, porcelanskih predmetov, volnene-ga blaga, vžigalic, pisalnih potrebščin in pohištva.

Kako ogromen razvoj je dosegel japonski izvoz tekom vojne, kaže najbolje sledeči pregled, katerega številke označujejo tisoče jenov.

Izvoz leta	1918	1913	razlika
Na pol dodelana živila ..	92,976	24,654	68,322
Gotova živila	117,785	37,490	80,295
Na pol obdelane surovine	101,821	51,340	50,481
Dodelane surovine	757,263	328,083	429,180
Gotovi izdelki	853,822	104,856	748,966
Razno	39,030	5,893	33,047
	1,962,667	552,316	1,410,291

Glavni odjemalci Japonske poleg azijskih trgov so bili južna Afrika, Avstralija, severna, srednja in južna Amerika, Egipt. Izmed evropskih držav sta kupovali Francija in Anglija potrebščine za armado. Druge evropske države je bilo težko zalagati zaradi številnih uvoznih omejitev, zaradi pomanjkanja ladijskega prostora in zaradi submarinske nevarnosti.

V kakšni smeri se je orientirala japonska trgovina, se lahko presodi po sledečem pregledu v tisočih jenov.

	1918	1914
Druže dežele	83,190	15,699
Azija	935,573	275,927
Evropa	298,256	147,225
Severna Amerika ..	560,382	190,088
Južna Amerika	36,595	1,671
Afrika	48,201	1,845
	1,962,197	632,455

V dobi vojne se je na Japonskem ustanovilo čez 14,000 tovarn vsake vrste ki so izdelovale zlasti razne vojne potrebščine, s kapitalom čez 440 milijonov jenov in z okroglo 270.000 delavci in delavkami. Razun tega se je število delavcev v ostali industriji zvišalo za 160,000 oseb.

Stanje tovarn je bilo koncem marca 1919 sledeče:

	število tovarn	štev. delavce
Izdelavanje in barvanje blaga ...	6,273	193,862
Izdelovanje strojev in orodja ...	4,657	118,813
Kemična industrija	3,218	59,915
Vinarstvo in napojna industrija ..	3,067	14,543
Razne industrije	3,240	42,296
Specialne industrije	116	12,859

Mezdne razmere se s svojo nizko stopnjo popolnoma razlikujejo od evropskih. Poprečna dnevna plača znaša pol jena in le v redkih slučajih presega dva jena.

Tujim državam se je ze pokritje vojnih naročil posodilo: Rusiji 500 milijonov jenov, Angliji 180 milijonov jenov, Franciji 50 milijonov jenov.

Iz vsega navedenega je razvidno, v kako ugodnih gospodarskih razmerah je Japonsko na pragu novega življenja, in tudi če vzamemo v poštev, da je ta izredni razvoj tekom vojne do gotove mere smatrati za prehodni pojav, vendar ni dvoma, da najde Japonsko z eneržijo, ki jo je pokazalo tekom vojne in tekom zadnjih desetih let sploh, pot, da se prilagodi tudi novim povojnim razmeram. Zato lahko po vsej pravici imenujemo Japonsko v svetovni

trgovini nov faktor, s katerim bo treba resno računati. Ni dvoma, da bodo stare kapitalistične države res računale s to novo konkurenco, ki so jo same pomagale ustvariti in da je pričakovati gospodarske boje, ki bodo začetkoma tihi, o katerih pa je danes še težko povedati, kakšne posledice lahko porode in kako usodepolno lahko vplivajo na svetovno politiko in vse internacionalne razmere sploh.

Japonska konkurenca je važna tudi za delavstvo, kateremu nemore biti vse eno, da je na svetu veleindustrijalna država, v kateri se ravnaajo delavske plače suženjskim mezdam. V mednarodni delavski pogodbi, ki je bila izdelana v Parizu, je v tem oziru vse premalo garancije in potreba mednarodne delavske organizacije ne more biti bolje ilustrirana, kakor s takimi razmerami. Dokler se more v deželi, ki je razvila moderno industrijo, plačevati delavcem po pol jena na dan, je v tem nevarnost za vse delavsko gibanje in odprava takih razmer je problem, katerega rešitev se ne more odlašati do dobe, ko postane svet po kakšnem čudežu socialističen. Odstranitev takega splošno nevarnega izkoriščanja je pogoj, da more socializem sploh doseči svoje cilje, in zato bo treba take prikazni vpoštevati nekoliko resneje kot jih vpoštevajo gotovi elementi, ki presoajo vse le po svojem nagnenju, pa so žal slepi za dejstva.

IVAN ALBREHT:

Usmiljenka.

Pomlad je bila in večer tak, da se vzradosti oko in srce. Na nebu je gorela zarja, pri fari so se oglašali zvonovi in skozi vzduh je valovilo nekaj osvežujočega.

Ljudje so se vračali z njiv. Počasni, zategnjeni glasovi so naganjali utrujeno živino in križna klesa so šklopotala in cvilila na pustih oseh. A tupatam je še stopal po razoru orač za plugom in je priganjal k delu. Toda posli so čutili mladost in so uganjali šale, da so se brazde zelo počasi daljšale. In Popit, ki je bil zelo marljiv gospodar, se je razburjal.

“Za božjo voljo, dajte no mir! Saj vidite, koliko je letos te orali!”

Za trenotek je potihnil smeh, samo gospodar je mrmral dalje:

“Kar hitro se zasuknimo, da potegnemo nocoj še teh par brazd!”

Hlapec, ki je gonil vola, se je nasmejal hudomušno:

“No, no, le dajmo!”

In je postrani poškilil deklo, ki je držala za klešče:

“Zdaj glej, Neža, da se gradalnica ne utrga!”

Dekla je z jeznim pogledom ošvrknila farita, a Popit se je nasmehnil, ko je uvidel, da delo napreduje.

“Veš, Neža, če se kaj takega zgodi, pa ne boš več deklečevala.”

Dekla je zardela, in ko je hotel nekaj pripomniti še pastir, ki je votkal, je malo manjkalo, da ga ni vroče pobožala po lieu.

“Molči, otroče! Saj se te še mleko drži!”

“Jees, sivec, jees,” je široko zavlekel hlapec in je zamahnil z bičem po zraku.

Neža je bila zelo nejevoljna in je komaj čakala, da odidejo domov. Kaj so se spravili nocoj nad njo! Saj menda vendar ni zapisano v očeh, da ima fanta. In da bi se ona zmotila? Seve, Nace res pride za Veliko noč domov, ali ž njo ni nič brez oklicev.

“Prehitro pa zopet ni treba goniti, Janez,” je zarenčal gospodar nad hlapcem. In dekla se je zdržnila. Tako je bila zaverovana v svoje misli, da v prvem trenutku skoro ni vedela, komu je veljal opomin. Gledala je v tla in je nadaljevala svoje misli.

Ko pride Nace s Hrvaškega, mu pove, da naj ostane doma. Vse leto in vso zimo je gozdaril — če je kaj vreden in če ni zapravljaj, si je lahko nekaj prihranil. Poleti je lahko poroka in potem gresta gostovat v Popitovo bajto. Ona bo delala v dnini, on gre lahko zopet drvarit in prav dobro bosta živela. Še na stran se bo dalo kaj malega. Polagoma si potem sezidata svojo kočjo. Zemlja ni draga in kdor jo ima, živi od nje. Če pojde po sreči, si kupita nekaj ruše, pa sta preskrbljena.

“Še dve brazdi,” se je oglasil gospodar — tisti obronek, kar ga ostane, se pa kar pokoplje.”

Janez je veselo zaukal.

“Slišiš, Neža, še dve brazdi? Le dobro drži, da se kaj ne primeri!”

“Ali res ne moreš prav nič molčati?”

“Prav nič! No, nikar se ne huduj, ko imaš pa tako lepa meča!”

To je bil ogenj v strehi! Sicer je obdržala vse sama zase, a žgalo jo je vendarle. Kaj neki misli, da se danes tako muha okoli nje! Če bi se nazadnje utrgala gradalnica? Pri Vavknu je krt ril pod pragom in gospodar je umrl. To je čudno, ali pomagati se ne da, če je enkrat človeku nameujeno. Kdo ve, morda je rojena pod nesrečno zvezdo? . . .

Orali so zadnjo brazdo, ko je črtalo nenadoma zadelo ob kamen. Zaškrtalo je, vola sta potegnili, — gradalnica se je utrgala in plug z gospodarjem je ostal sam na mestu. Gospodar je zagodrnjal, hlapec je zaklel, pastir se je smejal, a dekla je vsa prebledela. Trdno je držala za klešče in vročina jo je obhajala. Nekaj časa so ogledovali in mrmirali, potem so za silo povezali in povlekli do konca.

Med potjo domov so večidel molčali. Gospodar je zadovoljno premišljeval svoje delo in je gledal naravnost pred se.

Na nebu je dogorevala zarja. Počasi je bledela in izginjala kakor spomin na daljno lepoto. Neža se je ozrla proti tisti strani in bilo ji je hudo. Nekaj nejasnega jo je težilo kakor težka skrb. Če bi vsaj mogla pisati Nacetu — pa kaj, ko ne zna. In on ne zna pisati — še svojega imena ne more spraviti na papir.

Janez je stopal z dolgimi in težkimi koraki ob vozu in se je oziral na desno in levo po njivah. Nobenega človekani bilo nikjer, samo Popit hoče, da

bi mu družina delala vse noči. Če bi imel nekaj lastne zemlje, bi mu že pokazal fige, temu Popitu. Ko bi hotela dekla. . . Pridna je in tudi on ni tak, da bi se bilo treba bati, da se pokvari z ležo, samo če bi Neža hotela, pa bi šlo. Vzela bi se in čez čas bi bila sama svoja. —

Po večerji je dekla pomivala posodo, gospodinja je še nekaj pospravljala po kuhinji. Drugikrat sta se vedno menila, nocoj pa ni bilo spraviti besede iz nje. Gospodinja jo je gledala začudeno in ni niti slutila, kaj se je primerilo. Končno se je vendar Neža začela razkrivati.

“Kaj ne bom jezna in žalostna, ko so me vse popoldne dražili in na koncu, prav pri zadnji brazdi se je utrgala še gradilnica.”

Gospodinja jo je pogledala zelo sočutno.

“O, ti nesreča! Seve — stara vera je to: če se gradalnica utrga, se dekla zmoti. Jaz sem že slišala, da se je v enem in drugem kraju zgodilo tako.”

Neža je nasršila obrvi. Še ta verjame! Škoda, da je povedala. Zdaj bodo govorili in besedičili, da ji ne bo mogoče prestajati.

“Veste kaj — jaz nič ne verjamem v take stvari, to so izmišljotine.”

Gospodinja je bila užaljena. Ne verjame mladost neizkušena. Ona bo menda vedela — saj je sama to doživela! Njej se je k sreči obrnilo na dobro. Če ne bi bilo tako, kot je bilo, ne bi nikdar gospodinja pri Popitu. Mlada, ki bi prišla namesto nje, bi je mogoče niti za deklo ne marala. Tako je pa le dobro.

Dekla je ostrmela. Kaj takega si ni mogla misliti in sama ni vedela, ali govori Popitovka resnico, ali jo hoče samo uveriti. A gospodinja se je držala sila resno in je zaključila pogovor:

“Le potolaži se! Bomo že kako ukrenili.”

Naslednji dnevi so potekli čisto mirno. Med delom je bežal čas in je prišla Velika noč, a Naceta ni hotelo biti domov. Neža je drhtela. Ves ponos v njej je bil užaljen. Sobota je minila, nedelja in ponedeljek, vse zaman! In dekle je zdvomilo nad resničnostjo fantove ljubezni. Tako čudno ji je bilo in tako zoprno. Saj ne bi dejala ničesar, če bi ji bil po domače povedal, kako in kaj. A da se izneveri kar tako in se zagleda bogve kam, to je bilo odevč. Morda se vlačijo tam doli s kako cigancico . . .

Dannadan je premišljevala to in vedno ji je bilo huje. Razparala bi prsi in bi vzela ven tisto žgočo spečenino, ki jo mori. K sreči, da je Janez zdaj nekaj manj oduren. Bogve, kako se bo to preokrenilo. —

Na belo nedeljo se je po kosilu oglasila Popitovka: “Za Andrejevega Naceta govore, da se je ponesrečil v gozdu. Nekaj pravijo, da mu najbrže nikoli več ne bo treba hoditi domov.”

Neža je gledala in ni mogla razumeti ničesar. Zasklelo jo je. Sinoči, joj — sinoči se je hotela maščevati nad njim, zato se je odzvala, ko jo je Janez prišel klicat in malo je manjkalo, da ni podlegla.

V hip so vstali plamteči trenotki pred njo in tako skeleča je bila misel nanje kakor kačji pik.

Na večer sta bili z gospodinjo sami in brez posebnih ovinkov ji je rekla, naj vzame Janeza, tako se najlaže izogne nesreči.

Neža je gorela kakor škrlat in po čelu in po licih je bila vsa potna.

"Ne maram! Meni ne kaže nič dobrega po tej poti."

Popitovka jo je pogledala osorno.

"No, no — pa počakaj, da se s kom spečaš, potem te pride snubit najmanj kakšen grof."

Dekla se je zamaknila na poti in je odvrnila trdo.

"Jaz sem že imela, kogar sem si izbrala, pa če je mrtev. Kar je pa drugače z menoj, je moja stvar."

Prerekanje je šlo vedno više in končno je dekla odpovedala leto. Ko je potekel rok, je odšla, a čez nekaj časa je Popitovka zvedela, da je pri usmiljenkah.

"Tisti Nace, ki ga je ubilo drevo na Hrvaškem, je bil njen, zato je popustila svet."

Hlapec Janez je gledal debelo.

"Prekletu, kako ima svet čudna kolca!"

Odkritja v južni Ameriki.

Razvoj je čarobna beseda, brez katere bi bila moderna znanost nemogoča. Spoznavanje prirode je s tisočeriimi dokazi ovrglo staro idejo, da je nastal svet, gotov in popoln, kot hipen učinek dela in volje bogov in Boga. Današnja znanost ve in se temelji na tem, da je vse od največjega do najmanjšega plod razvoja in da ta razvoj nikdar ne miruje. Svetovni sistemi in posamezni svetovi so se razvili in se še razvijajo. V neskončnem vsemirju spoznava astronom svetovne megle, ki niso nič drugega, kakor kemična snov, iz katere se razvije nov svet s solnci in planeti in lunami. In vsako tako telo ima evoj lastni razvoj. In na njem se razvije življenje od najprimitivnejših oblik v popolnejše in še popolnejše, kakor se je razvijalo na naši zemlji od enocelične, prostemu očesu nevidne živali do črva, pa do ribe, do dvoživke, do hrbtniške, do placentalne živali, do sesavca in do sedaj najpopolnejšega bitja, človeka.

Tudi človek pa ima od svojega prvega pojava pa do danes svoj razvoj, in preko današnjega dneva gre razvoj v jutrnji in pojutrnji dan, v nove oblike in večjo popolnost.

Zgodovino človeškega razvoja nam je deloma shranila zemlja v svojem naročju. O prvem bitju, ki se je povzpelo nad opico, in se napotilo v človeštvo s tem, da je začelo delati in rabiti orodje za svoje delo, nam je ohranjeno le njegovo delovno sredstvo za spomin. Njegovo orodje ni bilo nič drugega, kakor prost kamen, kakršen se je našel v prirodi; ali znamenja na njem, ki kažejo, da se je z njim delalo, so dokazi, da je moralo živeti bitje, ki ga je rabilo.

To je bilo v terciarni dobi naše zemlje, okroglo pred milijonom let.

Potem nam kažejo ostanki človeka samega njegovo pot. Kostí, ki jih je našel Dubois na otoku Javi, izražajo še bitje med opico in človekom, in

zato je v vedi dobilo ime Pitekantropos. Glasovita črepinja iz Neandertala, ki je povzročila vroče polemike, je bila prva najdba, dokazujoča existenco terciarnega, še malo razvitega človeka divjaka. Podobne izkopine v Spy, v Šipki na Moravskem i. t. d. so potrdile dejstvo, pregnale dvome skeptikov in pomnožile znanje.

Posebno znamenita je bila najdba zagrebškega profesorja Kramberger Gorjanovića, ki je izkopal v nekem brlogu nad potokom Krapinico pri mestu Krapini kosti kakšnih osmih "predpotopnih" ljudi, moških, ženskih in otrok, pripadajočih dvema plemenoma. Ljudje onih časov se morajo pač imenovati divjaki, zakaj razbite kosti dokazujejo njih kanibalstvo. Mozek v kosteh svojega bližnjega jmu je bil najslastnejša hrana.

Take najdbe so se sedaj znatno pomnožile — tudi v Ameriki.

Ali narava pomaga našemu nauku še na drug način; ohranila nam je tudi živo preteklost, ki jo lahko opazujemo in študiramo v rodovih, zaostalih na najnižjih stopnjah razvoja.

Kakšni so današnji "divjaki" in "barbari", taki so bili naši pradedje.

Razvojne stopnje živih ljudi so tudi danes zelo različne in segajo od popolnoma nekulturnega, v brezbriznem divjaštvu živečega, vsakega tujea za sovražnika smatrajočega, do neverjetnosti naivnega, pa tudi v zverski jezi se penečega Patagonca, do vso kulturo sedanjega časa poznavajočega in uživajočega, duševno in telesno oplemenjenega evropskega učenjaka.

Proučavanje takozvanih divjakov, njih telesne konstitucije, njih navad in šeg, njih družabnega življenja je obenem proučavanje naše lastne preteklosti.

Človek še ne pozna celega svojega doma, našega zemeljskega planeta, in tudi še ne pozna vseh naših živčih ljudskih plemen. Še so nam neznani kraji okrog severnega in južnega tečaja kljub Cookovi bahariji; ali tudi mnogo bližji kraji so nam še polni ugank.

Tako so n. pr. v južni Ameriki ogromna okrožja, kamor še ni stopila noga belokožca.

Toda znanost hoče spoznati in ne miruje. Ekspedicije se prirejajo v severne in južne polarne kraje, v centralno Azijo, v Himalajsko gorovje, prirejajo se tudi v notranjo Brazilijo in v neznane ameriške kraje sploh.

Tri leta je bil dr. William C. Farabee, profesor pennsylvanskega vseučilišča, na znanstveni ekspediciji ob Amazonski reki. Ko se je vrnil, je prinesel s sabo bogat material. Tam je našel tudi doslej še neznana indijanska plemena. Njegova odkritja so za vedo dragocena in izpopolnujejo marsikatero vrzel, ki je znanosti doslej delala nerodnosti.

Če je socializem napačen, tedaj je tvoja dolžnost, da ga pobijaš. To pa ne moreš drugače, kakor da ga razumeš, da čitaš socialistično literaturo, knjige in časopise.

FINANČNO POROČILO O POSLOVANJU MED KRAJEVNIMI DRUŠTVI IN
gl. uradom S.D.P.Z. za mesec september in oktober 1919.

Dr. št.	Društvo septembra	uplačalo oktobra	društvu septembra	izplačano oktobra
1	\$ 212.78	\$ 268.84	\$ 114.00	\$ 476.00
2	133.12	172.75	95.00	949.00
3	140.61	181.16	40.00	54.00
4	113.17	154.88	44.00	40.00
5	170.65	219.44	78.00	22.00
6	15.74	20.54		
7	126.28	174.36	70.00	43.00
8	15.45	21.16		52.00
9	105.78	98.96	27.00	
10	146.88	201.08	263.00	301.00
11	112.72	157.25	13.00	
12	26.06	39.05	10.00	120.00
13	141.73	205.44	70.00	583.00
14	116.06	139.26	14.00	11.00
15	75.24	74.18	1,105.00	430.00
16	26.08	35.92		22.00
17	27.33	33.74		
18	144.82	185.71		
20	44.81	65.35		
21	87.95	105.84	47.00	89.28
22	183.52	252.25	103.50	47.50
23	299.53		328.00	395.00
24	70.21	97.37	52.50	24.00
25	209.02	272.28		44.00
26	77.74	109.77		16.00
27	33.67	45.44	36.00	
29	94.91	123.89	91.00	92.00
30	180.48	232.60		52.00
31	15.41	16.47	33.00	
32	56.13	66.10	40.00	
33	106.56	147.62	62.00	106.50
34	76.61	103.85	27.00	60.00
35	161.27	177.48	34.00	47.00
36	109.97	140.01	96.00	27.00
37	47.84	72.10	12.00	
38	198.49	289.62	323.00	80.00
39	39.80	41.62		
40	69.21	80.40	77.00	
41	266.84	397.43		96.00
42	114.69	145.17		
43	26.49	35.31	33.00	
44	59.60	78.19	15.00	19.00
45	140.30	136.46	40.00	20.00
46	25.16	52.36		
47	47.55	73.17		
48	28.58	39.42	57.00	45.00
50	219.91	323.29	250.00	15.00
51	271.90	367.96	86.00	76.00
52	6.87	9.50		
53	21.31	21.31		100.00
55	11.88	16.70		
56	265.68	356.78	34.00	457.00
57	17.93	22.66		
58	30.88	59.78		
59	86.25	73.66		
60	256.11	334.73	126.00	680.75
61	46.24	64.22		24.00
62	159.29	148.40	61.00	10.00
63	7.12	9.60		
64	124.31	156.60	94.00	
65	65.56	87.99		35.00
66	128.12	180.48	494.65	22.00
67	38.74	59.81	70.00	95.00
68	86.36	113.47	104.00	56.00
69	56.28	72.28	28.00	31.00
70	31.09	38.79		30.00
71	59.04	73.67		
72	55.77	72.62		
73	49.80	70.93	50.00	56.00
74	28.21	38.86		
75	31.01	44.23		9.00
76	6.91	13.33		
77	8.17	8.89		
78	26.62	33.14		
79	125.06	146.31	71.00	59.00
80	20.29	23.04		
81	61.72	74.15		16.00
82	127.37	170.41	146.00	187.00

83	39.93	53.25		
84	32.80	51.44	23.00	10.00
85	36.58	47.19		
86	39.57	51.20		15.00
87	22.95	24.94	13.00	
88	50.34	66.55	10.00	
89	40.82	59.50		40.00
90	36.34	48.10		5.00
91	70.03	94.05	27.00	
92	86.66	119.30	42.00	
93	27.00	42.73		
95	52.42	72.19	90.00	30.00
96	40.53	52.25	12.00	
97	39.47	32.77		
98	28.82	38.48		13.00
99	49.34	69.31		47.00
100	273.63	355.83	268.00	76.00
101	60.62	82.38		550.00
102	69.30	88.94	10.00	
103	14.29	23.79		
104	50.36	68.58		269.00
105	76.85	103.12	15.00	15.00
106	46.70	57.09		14.00
107	53.87	70.58		
108	118.19	157.61	22.00	
109	46.28	59.99	21.00	
110	21.60	27.32		
111	75.24	75.24	34.00	28.00
112	102.37	108.55		30.00
114	23.02	31.73		19.00
116	131.26	169.90	45.00	28.00
117	305.17	400.21	66.00	34.00
118	37.31	41.11	68.00	79.50
119	41.18	54.39	8.00	
120	68.39	95.67		19.00
121	75.58	100.00	11.00	
122	36.31	46.71	27.00	17.00
123	96.20	117.75		106.00
124	33.61	43.70		125.00
125	69.45	106.67		
126	275.76	354.08	292.00	97.00
127	34.34	38.28	9.00	
128	103.27	147.47	28.00	53.00
129	28.24	24.48		
130	164.25	219.15	91.00	49.00
131	94.14	116.86	175.00	84.00
132	39.54	47.13	62.00	
133	46.67	68.02	16.00	23.00
134	61.26	79.59	30.00	14.00
135	18.99	24.76		1,000.00
136	17.83	23.56	38.00	29.00
138	26.84	33.13		
139	105.08	132.24	62.00	50.00
140	28.54	39.36	31.00	25.00
141	67.81	88.07		
142	58.70	77.35		
143	62.62	81.14	73.50	767.00
144	71.52	71.02	18.00	10.00
145	118.54	155.46	51.00	89.00
146	48.94	65.40		
147	74.91	94.11	15.00	45.00
148	47.39	57.29		29.50
149	46.96	66.40		50.00
150	58.35	68.87	34.00	28.00
151	56.13	77.05		
152	81.64	100.91	22.00	
153	39.31	52.87		35.00
154	61.49	91.09		
155	62.61	67.60		

\$11,856.64 | \$15,041.68 | \$ 6,902.15 | \$10,390.03

BLAS NOVAK, taj.

Časopis "Nippu Jiji" v Tokiju javlja, da začne japonska vlada kmalu pogajanja za podaljšanje angleško-japonske alianče. Lepo. Ampak kaj je pravzaprav z ligo narodov? Čemu so dobre take posamezne alianče poleg lige? Ali verujeta Anglija in Japonska v ligo ali ne? Če verujeta, čemu njima je treba alianca? Če ne verujeta vanjo, zakaj ji pristopata?

Dne 11. novembra je proglasila eksekutiva in distriktni predsedniki unije U. M. W. of A. stavko premogarjev formalno za končano.

Na stavki je bilo 425.000 premogarjev v krajih mehkega premoga. Pritisk za preklic stavke je bil narejen od zvezinega distriktnega sodišča v Indianapolisu, kjer je bila izdana prepoved proti uradnikom in odbornikom premogarske unije, voditi štrajk. Na podlagi te prepovedi bi unije ne smela podpirati štrajkujočih premogarjev gmotno niti dati navodila ali kako drugače podpirati stavko. Po burni, dolgotrajni seji odbornikov U. M. W. of A., ki je trajala od jutra 10. t. m., pa do 4. zjutraj prihodnjega dne, je bil narejen sklep, da se ugotovi zahteve zvezine vlade, da se stavka preklicuje. V svoji izjavi pravi odbor, da se je ta sklep izvršil pod protestom, da se s sodnijsko prepovedjo krši pravico ameriškega delavstva do stavke.

Delavski tajnik je kmalo nato podal izjavo, da bo takoj pozval zastopnike premogarske organizacije in lastnike rovov na pogajanja, da se izravna-jo diference.

Na teh pogajanjih bodo premogarji najbrže dosegli povišanje plače, ne bodo pa dosegli znižanje delavnika na šest ur, ker so lastniki rovov odločno proti takemu znižanju.

Če hočete, da boste v družbi kaj šteli, se izobražite. Če hočete, da boste člen v verigi organizirane delavstva, postanite aktiven član delavske politične organizacije. Pristopite v JSZ. Predobivajte naročnike Proletarcu in aktivne, zavedne člane socialistični organizaciji.

Rumunija se baha, kako važno nalogo je izvršila za svet, ko je na Ogrskem po njenem mnenju zadušila socialistično gibanje. Sedaj pravi je treba na isti način počistiti tudi na Bolgarskem, kjer sedi v parlamentu 79 socialistov in 68 agrarcev. Bukareški državniki menda kade opium, pa se jim sanja, da duše in čistijo socialistično gibanje.

Stavka premogarjev je 100%. Vsi premogorovi, kjer so premogarji na štrajku — in na štrajku so povsod, kej ima U. M. W. svoje organizacije in kjer se koplje mehki premog, so zaprti. O štrajkolomcih ni ne duha ne sluha. Za vse to se imajo premogarji zahvaliti svoji solidarnosti in razredni zavednosti.

Kolčak, Yudenich in Denikin, "osvojevalci" Rusije beže pred rdečo armado, kolikor jih morejo nositi noge. Iz poročil, ki prihajajo zadnji čas iz Rusije, je posneti, kako so zavezniške sile klanfale laži o padeu Petrograda. Kdaj bodo zavezniški nehali s to komedijo, ki postaja od dne do dne bolj otročja?

Petrograd še ni padel. Lahko se torej še vedno napoveduje njega padeč.

Clemenceau je povedal, da prav zares odstopi iz političnega življenja.

ADVERTISEMENT

Slov. delavska

podporna zveza

Ustanovljena dne 26.
avgusta 1906.Inkorporirana 22. aprila
1909 v državi Penn.

Sedež: Johnstown, Pa.

GLAVNI URADNIKI:

Predsednik: IVAN PROSTOR, 6120 St. Clair Ave., Cleveland, Ohio.

Podpredsednik: JOSIP ZORKO, R. F. D. 2, Box 113, West Newton, Pa.

Glavni tajnik: BLAS NOVAK, 634 Main St., Johnstown, Pa.

1. Pom. tajnik: FRANK PAVLOVČIČ, 634 Main St., Johnstown, Pa.

2. Pom. taj. ANDREJ VIDRIČ, R. F. D. box 4, Johnstown, Pa.

Blagajnik: JOSIP ŽELE, 6502 St. Clair Ave., Cleveland, O.

Pom. Blagajnik: ANTON HOČEVAR, R. F. D. 2, Box 27, Bridgeport, O.

NADZORNI ODBOR:

Predsednik nadzor. odbora: JOSIP PETERNEL, Box 95, Willock, Pa.

1. nadzornik: NIKOLAJ POVŠE, 1128 Fabyan St., City View, N. S. Pittsburgh, Pa.

2. nadzornik: IVAN GROSELJ, 885 137th St., Cleveland, O.

POROTNI ODBOR:

Predsednik porot. odbora: MARTIN OBERMAN, Box 72, East Mineral, Kans.

1. porotnik: FRANCO TEROPČIČ, R. 1, Banonza, Ark.

2. porotnik: JOSIP GOLOB, 1916 S. 14th St., Springfield, Ill.

VEHOVNI ZDRAVNIK:

Dr. JOSIP V. GRAHEK, 843 E. Ohio St., Pittsburgh, Pa.

Glavni urad: 634 Main St., Johnstown, Pa.

URADNO GLASILO: PROLETAREC.

3639 W. 26th St., Chicago, Ill.

Cenzura društva, oziroma njih uradniki, so uljudno prošeni pošiljati vse dopise naravnost na glavnega tajnika in nikogar drugega. Denar naj se pošlje edino potom Poštnih, Expressnih, ali Bančnih denarnih nakaznic, nikakor pa ne potom privatnih čekov. Nakaznice naj se naslavljajo: Blaž Novak, Title Trust and Guarantee Co. in tako naslovljene pošiljajo z mesečnim poročilom na naslov gl. tajnika.

V slučaju, da opazijo društveni tajniki pri poročilih glavnega tajnika kake pomanjkljivosti, naj to nemudoma naznanijo uradu glavnega tajnika, da se v prihodnje popravi.

Farrell, Pa. — Opozarjam članstvo društva Vodnik, št. 102, SDPZ., naj se polnoštevilno udeleži seje v nedeljo dne 7. decembra ob 1. popoldne. Na dnevnem redu bodo zelo važne točke, kot volitve odbora za leto 1920, akcija za pomoč štrajkarjem itd. Sklep zadnje seje se glasi, da se morajo vsi v društvenem okolišju živeči člani udeležiti prihodnje seje; izvzeti so le bolniki, ki so naznanjeni tajniku kot taki in jih obiskujejo bolniški obiskovalci. Kdor se ne bo pokoril temu sklepu, bo za kazen suspendiran. Smatram, da je dolžnost članstva udeležiti se seje polnoštevilno radi važnih točk, ki bodo na dnevnem redu. — Na tiste člane, ki žive izven društvenega okrožja, apeliram, naj poravnajo vse obveznosti napram društvu pred 7. decembrom

t. l. — Asesment za prihodnji mesec se bo pobiral samo na seji, ki se vrši na gori označen datum. To je sklep zadnje seje in prosim članstvo, ki živi v okoliših društva, naj ga vpošteva. — Tistim članom, ki žele vpisati svoje otroke v otroški oddelek SDPZ., naznanjam, da morajo biti vsi otroci, predno morejo postati člani mladinskega oddelka naše organizacije, zdravniško preiskani. To zahtevajo sedanja pravila našega mladinskega oddelka in mi se moramo ravnati po njih. — Z bratskim pozdravom, Frank Kramar, tajnik.

FOND ZA OSVOBODITEV POLITIČNIH JETNIKOV AMERICAN FREEDOM LIGE.

Virgen, Ill.: Jugoslovanski socialistični klub št. 50, J. S. Z. \$2.00.

Burgettstown, Pa.: Društvo "Budi se Slovan" št. 226, SNPJ., \$2.00.

Detroit, Mich.: Člani jugosl. socialističnega kluba št. 212, po \$1.: Jos. Druželj, Fr. Juretič, B. Kneževič, T. Krneta, Nik. Petrovič, I. Andjelich, M. Pejacki, D. Kreculovich, Ch. Labovich; po 50c: Geo. Kukiševich, J. Krnjaich, A. Lovrenetič, S. Slamovčič, I. Kolianich, T. Ilirh, P. Marcetič, R. Manolevič, S. Vaskovič, I. Bogore M. Stojadučar, Mihailo Zgonjanin; po 25c: St. Jedinak, J. Smočič, G. Seeken, G. Andrejevič, N. Sestanovič, P. Belamarich, T. Kvesich, R. Vrankovič, D. Ceklich, M. Rula, J. Anderson, Ferd. Perger, J. Kadlich, A. Porohnich, J. Kars, J. Brach, J. Evec, M. Glad, Math. Urbas, Jack Grile; po 20c: G. Markovič, J. Brach, J. Frakelj; po 15c: K. Albjanich, I. Oseppek, M. Mavrinich; po 10c: I. Milarich, J. Vukija; po 5c: F. Lomosich. — \$22.00.

Maynard, O.: Društvo Prosveta št. 275, SNPJ. — \$5.00.

Struthers, O.: Društvo Pomoč v Sili št. 277, SNPJ. — \$2.00, po 50c: John K-hin, John Pogačnik; po 25c: Ig. Slabe, St. Milošičič, B. Galich, M. Ivankovič, P. Lončar, L. Kopriva, Fr. Tokich, T. Glavič, J. Stupič G. Pušich Math. Slabe, T. Grezuti in Jack Leskovar. — \$6.25.

Avella, Pa.: Društvo Slovenski Bratje št. 47, SDPZ. — \$2.50; po \$1: J. Sokac, D. Feltrin Mesar kooperativnega štora, Chas. Jakopec; po 50c: J. Vidmar, A. Furlan M. Obed, F. Peternel; po 25c: T. Svetlik, J. Robnik, W. Newith, Sam Dolinar; po 9c: J. Nevith. — \$9. 59.

Lawrence, Pa.: Društvo Prosveta št. 245, SNPJ. — \$5.00. Po \$1.00: Tony Mrak; po 50c: J. Baloch, J. Lamutt, John Terčelj; po 25c: Math. Dermota, St. Jagodich, M. Tekauc, L. Glaser, J. Bait, J. Bernard, J. Spelich, T. Cesar J. Potoč-

nik, A. Ueman, A. Ausec, Fr. Ivančič, Aug. Spelich, L. Kralj, A. Derifej, F. Feltz, M. Mesajzer, J. Palasich, J. Jentič, M. Matko, F. Gressenberger, J. Eržen, Mary Dermota, B. Colnar, P. Ajdukovič, Mary Sankovič, J. Zajec; po 20c: L. Mrak, Frank Grošek; po 10c: Ch. Smuzek, P. Makarovič, P. Seljšek. — \$15.70.

Gross, Kans.: Društvo Zvonček št. 206, SNPJ., \$6.00; društvo Vstanite Bratje št. 90, SDPZ., \$6.00. — \$12.00.

Moon Run, Pa.: Člani društva Moonrunski Trpin št. 60, SDPZ., po 50c: Jack. Tomc. A. Miklavec; po 25c: A. Pintar, Fr. Maček, V. Lazar, J. King, V. Weber, S. Stremljan, A. Petrovič, J. Rupunik, J. Bergant, S. Arh, J. Ambrožič, L. Butja, V. Butja, P. Raspotnik, A. Nagode, J. Klopčič, M. Jerala, M. Bartolič, G. Mavec; po 22c: U. Olivani; po 20c: F. Kotar, J. Pivk, P. Ambrožič; po 15c: F. Frank, L. Batič, J. Drašler; po 10c: Fr. Avbelj, M. Skvarča, J. Frank, J. Klopčar, F. Lazar, G. Oswald, M. Kopicich, F. Troha, J. Mahovne, F. Petkovšek, F. Skerl in Val. Kralj. — \$3.12.

Bridgeport, O.: Društvo Edinost št. 13, SNPJ. — \$2.00.

Republic, Pa.: Po 30c: A. Cernilogar; po 25c: Fr. Grame, F. Hribar, J. Volk, A. Obranovič, M. Umek, Frances Reun, A. Brkjačič, J. Zogel. — \$2.30.

Jenny Lind, Ark.: Po \$5.00: Jugoslovanski socialistični klub št. 83, JSZ; po \$1.00: Frank Gornec; po 25c: Fr. Grille, Fr. Dollar, A. Ravnikar, A. Bobnich, F. Tropšič, A. Lamuth, F. Pumpe, F. Kline, F. Skrabanja, Mary Stucin L. Kolenc, Fr. Cerar, Fr. Planovšek, Tom. Trček, in Fr. Yesenik. — \$10.00.

Kenosha, Wis.: Nabrano na seji društva Ilirija št. 38, SNPJ. — \$5.00.

Izkaz 27. oktobra \$323.67

V tem izkazu 101.96

Skupaj do 10. novembra \$425.63

Tajništvo J. S. Z.

LISTU V PODPORO.

Joseph Zorko, W. Newton, Pa. \$ 50

Mary Udovich, Chicago, Ill. prispevala štiri-dnevno dnevnicco s konvencije JRZ. 20.00

J. F. Durn, Collinwood, O. 3.25

Skupaj \$ 23.75

Zadnji izkaz 777.93

Skupaj \$801.68

Ameriški družinski koledar za leto 1920

pričnemo v kratkem razpošiljati. Koledar je trdo vezan, obsega 196 strani in stane 65c. Klubom in društvom damo pri večjih naročilih znaten popust. Priporočamo, naj se rojaki po naselbinah med seboj dogovore in naroče po več koledarjev skupaj, da nam tako pomagajo znižati pošiljalne stroške; vezba, tisk in tiskarske potrebščine so letos mnogo dražje kot prejšnja leta, toda kljub temu smo določili koledarju najnižjo ceno, ki je v danih razmerah mogoča.

NIKJER ne dobite za tako majhen denar knjige s tako izbranim gradivom in ilustracijami ter trdo vezano, kakor je Ameriški družinski koledar.

SEDAJ, ko so tu dolgi zimski večeri in imate več časa za čitanje, vam priporočamo v naročitev tudi letošnji letnik Ameriškega družinskega koledarja (1919), katerega imamo še nekaj v zalogi. Stane 50c. Naročila sprejema

PROLETAREC,

3639 W. 26th St.

CHICAGO, ILL.

Za izpiranje ust,

za čiščenje zob in za splošno antiseptično uporabo je Severa's Antiseptol (Severov antiseptol) je najboljši za to ceno. Zahtevajte vedno to pravo, pravilno sestavljeno zdravilo v lekarni. Cena 35 centov in 2c davek.

Kot Liniment

ne boste našli boljšega, bolj ekonomičnega in tako po nizki ceni kot je Severa's Gothard Oil (Severovo Gothard-olje) katero je poznano že zadnjih 38 let kot izvrstno domače zdravilo za razne bolečine v telesu. Cena je 30 centov in 60 centov, z 2c in 3c davka.

Vaše obisti

zahtevajo točno delovanje vsak dan. Če so te bolne ali oslABLJENE, njih delavna zmožnost je zmanjšana. Popravite ta nered s tem, da vzamete Severa's Kidney and Liver Remedy (Severovo zdravilo za obisti in jetra). Bolečine v hrbtu prenehajo in se izfuhe. Cena 75 centov in \$1.25, z 3c in 5c davka.

Vstavite Kašelj!

Ne dopustite, da se vleže v prsa prehlad za vso zimo, temveč ga odpravite takoj. Odstranite prehlajenje s dobro znanim, zanesljivim, okusnim zdravilom za kašelj, katerega ime je kot vam že znano

Severa's Balsam for Lungs

(Severov balzam za pljuča) kateri se je dobro obenesel pri zdravljenju kašlja in prehladov že od leta 1881 ko je prvič podam ljudem na poskušnjo. Od tedaj naprej je postal slavno zdravilo med ljudstvom proti kašlju in prehladom, teškemu dihanju, zagrlenosti, bolnemu grlu in spazmatični gripi. Je okusno za uživanje. Otroci in odrasčeni ljubijo to zdravilo. Ne vsebuje nobenega opijata. Se prodaja v vseh lekarnah. Cena je 25 centov in 50 centov, z 1c in 2c davka.

Influenza

ali navadni prehlad bi se morali takoj zdraviti. Vzemite eno ali dve Severa's Cold and Grip Tablets (Severove tablete zoper prehlad in gripo) dokler vaša čreva delujejo redno. Potem vzemite po eno na vsake tri ali štiri ure dokler se vam zdi da je potreba. Kupite si zavoj teh tablet za 30 centov in 2c davka.

Zaprtnica

se hitro odpravi, delovanje jeter se ojača in splošna pomoč se spoznava ako se uživajo Severa's Liver Pills (Severove jetrne kroglice) po noči. Zboljšanje se pokaže že v jutro, brez ščipanja ali drugih bolečih posledic. Cena 25 centov in 1c davek.

Nervoznost

je bolno stanje živcev in kliče po pomoči, odahnenju in ob enem ojačanju s toniko. Vzemite Severa's Nervoton (Severov Nervoton) po predpisih in kmalu se boste našli na potu okrevanja. Cena \$1.25 in 5c davek.

Zahtevajte vedno Severova zdravila v lekarnah. Ako vam pa ni mogoče teh dobiti, pa nam pišite in pošljite nam dovoljno svoto denarja z davkom in mi vam bomo poslali vaše naročilo.

W. F. SEVERA CO., CEDAR RAPIDS, IOWA.

Anton Linhart in sin Pogrebni zavod in balzamovač

Kočije in avtomobili.—Privatne ambulance.—Eden najbolj znanih pogrebnih zavodov na zapadni strani mesta.

5320 W. 25th Street,
MORTON PARK, ILL.
Tel. Morton Park 42

1344 W. 19th Street,
CHICAGO, ILL.
Telephone Canal 915

AKO HOČETE DOBRO ČTIVO za mal denar ,naročite Ameriški družinski koledar letnika 1919 in 18, brošuro "Katoliška cerkev in socializem" ter knjigo "Svetovna vojna in odgovornost socializma" Vse te knjige vam pošljemo za dva dolarja. Poštino plačamo mi.

Ali ste že čitali knjigo "Svetovna vojna in odgovornost socializma" in brošuro "V novo deželo"? Naročnina za obe knjige je 1.10. Svoto pošljete lahko tudi v pošt-nih znamkah.

Vsakdo, kdor želi v tej suši popiti čašo pive, si lahko pomaga s tem, da si ga pripravi sam doma. Ekstrakt najboljše kakovosti za izdelovanje piva in navodila pošiljamo v vse kraje Unije. Zavoj ekstrakta stane \$2.35, iz katerega napravite 10 galonov piva doma. Za pristnost in najboljšo kvaliteto jamči znana pošiljalna trdka

FRANK OGLAR,
6401 Superior St., Cleveland, O.

Severova zdravila vzdržujejo
zdravje v družinah.

Dober liniment.

Menda ni potreba naglašati posebej in tolmačiti kako priporočljivo je imeti na roki steklenico dobrega linimenta za zunanjo uporabo v slučaju hitre potrebe — in tukaj ni nobenega boljšega za te reči kakor

Severa's Gothard Oil

(Severovo Gothardsko olje), ki je znano kot jak sovražnik proti vsem lokalnim trganjem in bolečinam. Priporočljivo je za revmatizem, lumbago, sešatiko, proti oteklinam, bolečinam v križu ali otrpljenju udov in mišičevja. Na prodaj v vseh lekarnah. Cene 30c in 2c davka ali 60c in 3c davka.

W. F. SEVERA CO.
CEDAR RAPIDS, IOWA

John Plhak & Co.

1151-1153 W. 18th Street

Chicago,
ILLINOIS.

Modna trgovina. Velika zaloga moških, ženskih in otroških oblek, izdelanih po najmodernejšem kroju. Cene nizke.

Ako kdo želi prevzeti zastopstvo Proletarca za nabiranje naročnikov in oglasov, naj piše upravništvu za potrebne listine in informacije. Če imate v sebi zmožnosti agitatorja, ne odlašajte, nego pričnite z delom za list in organizacijo takoj.

SLOVENC I

pristopajte k

SLOVENSKI NARODNI POD- PORN I JEDNOTL

Naročite si dnevnik "Prosveta". List stane za celo leto \$4.00, pol leta pa \$2.00.

Vstanavljajte nova društva. Deset članov(ie) je treba za novo društvo. Naslov za list in za tajništvo je: 2657 So. Lawndale Ave. Chicago, Ill.

MILWAUKEE, WIS.

Seje slovenskega soc. kluba se vrše vsak drugi in četrti petek v mesecu v Ilirija dvorani", 310—1st Ave. Ker so vedno važne stvari na dnevnem redu, zato Vas več dolžnost, da pridete vsi na sejo. Pripeljite s sabo tovariše, ki se zanimajo za razredni boj in še niso v organizaciji.

Ant. Jeraj, tajnik,
495 Park Str.

Kadar ...

Kadar mislite na potovanje v stari kraj;

kadar želite poslati svojim starokrajским sorodnikom, prijateljem ali znancem denar,

ali kadar imate kak drug posel s starim krajem,

obrnite se na

Leo Zakrajšek-a

70-9th Ave.

NEW YORK, N. Y.

Povej tvojemu prijatelju, da je v njegovo lastno korist, ako postane čitatelj in naročnik Proletarca.

Mi pošiljamo denar v vse kraje Slovenije,

Hrvatske,
Srbije,
Dalmacije,

in

druge dele
Jugoslavije.

Vse denarne pošiljatve garantiramo.

American State Bank

1825-1827 Blue Island Avenue,

CHICAGO, ILL.

J. F. Štešina, pred.

A. J. Krasa, blagajnik.